Vol 5 Issue 1 Oct 2015

ISSN No : 2249-894X

Monthly Multidisciplinary Research Journal

Review Of Research Journal

Chief Editors

Ashok Yakkaldevi
A R Burla College, India

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Welcome to Review Of Research

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2249-894X**

Review Of Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial Board readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Centre For Strategic Studies, Sri Lanka

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Fabricio Moraes de AlmeidaFederal
University of Rondonia, Brazil

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Xiaohua Yang
University of San Francisco, San Francisco

Karina Xavier
Massachusetts Institute of Technology (MIT), USA

May Hongmei Gao
Kennesaw State University, USA

Marc Fetscherin
Rollins College, USA

Liu Chen
Beijing Foreign Studies University, China

Mabel Miao
Center for China and Globalization, China

Ruth Wolf
University Walla, Israel

Jie Hao
University of Sydney, Australia

Pei-Shan Kao Andrea
University of Essex, United Kingdom

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Ilie Pintea
Spiru Haret University, Romania

Mahdi Moharrampour
Islamic Azad University buinzahra
Branch, Qazvin, Iran

Titus Pop
PhD, Partium Christian University,
Oradea,
Romania

J. K. VIJAYAKUMAR
King Abdullah University of Science &
Technology,Saudi Arabia.

George - Calin SERITAN
Postdoctoral Researcher
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences
Al. I. Cuza University, Iasi

REZA KAFIPOUR
Shiraz University of Medical Sciences
Shiraz, Iran

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University,
Solapur

Nimita Khanna
Director, Isara Institute of Management, New Delhi

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University, Kolhapur

P. Malyadri
Government Degree College, Tandur, A.P.

S. D. Sindkhedkar
PSGVP Mandal's Arts, Science and
Commerce College, Shahada [M.S.]

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

C. D. Balaji
Panimalar Engineering College, Chennai

Bhavana vivek patole
PhD, Elphinstone college mumbai-32

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play (Trust),Meerut (U.P.)

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance
Education Center, Navi Mumbai

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

Jayashree Patil-Dake
MBA Department of Badruka College
Commerce and Arts Post Graduate Centre
(BCCAPGC),Kachiguda, Hyderabad

Maj. Dr. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

AR. SARAVANAKUMARALAGAPPA
UNIVERSITY, KARAIKUDI,TN

V.MAHALAKSHMI
Dean, Panimalar Engineering College

S.KANNAN
Ph.D , Annamalai University

Kanwar Dinesh Singh
Dept.English, Government Postgraduate
College , solan

More.........

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.ror.isrj.org

Review Of Research
ISSN 2249-894X

Impact Factor : 3.1402(UIF)
Volume - 5 | Issue - 1 | Oct - 2015

पांढरकवडा तालुक्यातील कोलामी बोलीभाषा : एक अध्ययन

fo'okthr dkcG
lgk;d ik/;kid] ejkBh foHkkx] f"kojkeeth ek?k egkfo|ky;] ik<jdoMk] ft- ;oreky- ¼egkjk'V½ Hkkjr-

सारांश

भाषा ही मूळात एक सामाजिक प्रक्रिया आहे. सामाजिक जीवनापासून तिला वेगळे करता येत नाही. भाषेमुळेच समाजाची निर्मिती झाली आहे. भाषा ही माणसाला सामाजिक बनवित असते. माणसाच्या प्रत्येक आविष्कारामागे सामाजिक अथवा सांस्कृतिक संकेत असतात. मानवी जीवनात भाषेचा उपयोग व्याकरणिक नियमांनी होत नसून तो सामाजिक संकेतांनी होत असतो. यावरून भाषेचा अभ्यास हा एका अर्थाने समाजाचाच अभ्यास असतो असे लक्षात येते. भाषेमुळे मानवी जीवन संपन्न झाले आहे त्यामुळे भाषा ही मानवी संस्कृतीचे संक्रमण करणारी एक जिवंत प्रक्रिया आहे असे म्हणता येते.

प्रस्तावना

जागतिकीकरणाच्या झंझावातात जगातील अनेक भाषा लुप्त झाल्या आहेत. अनेक भाषा लुप्त होण्याच्या मार्गावर आहेत. 'UNO' च्या सर्वेक्षणावरून या बाबी आपल्या लक्षात येतात. भाषेचे हे लुप्त होणे समाजाच्या सांस्कृतिक आणि सामाजिक मूल्यांसाठी अत्यंत चिंतेची बाब आहे, हे आपण समजून घ्यायला हवे. जगातील सुमारे 6000 भाषांपैकी अर्ध्या अधिक भाषा 2050 सालापर्यंत मृत अथवा मृतप्राय झालेल्या असतील. आदिवासी जमातीच्या अभ्यासक रोझमेरी ओल्सर म्हणतात, ''धोक्यात आलेल्या प्राणी जातींच्या दुप्पट वेगाने भाषा नष्ट होत चाललेल्या आहेत.'' अशा स्थितीत आपल्या सामाजिक आणि सांस्कृतिक मूल्यांचे अस्तित्व कायम राखण्यासाठी आपल्या भाषेला आपण जगवलं आणि टिकविलं पाहिजे. ही काळाची गरज निर्माण झाली आहे.

जगातील अनेक भागात आदिवासी जमाती विखुरल्या आहेत. महाराष्ट्रामध्येही आदिवासींच्या अनेक जमाती आहेत. सह्याद्रीतील महादेव कोळी, मल्हार कोळी, ढोर कोळी, वारली, कोकणे, ठाकूर, कातकरी, दुबळे, धोंडी, सातपुड्यातील भिल्ल, गावित, कोरकू, नहाल, कोकणे, धनका, पारधी, नाइकडा, रठवा, गोंडवनातील माडिया, राजगोंड, आंध, कोलाम, परधान, हळबा, कवार इत्यादी आदिवासी जमाती आहेत.

महाराष्ट्रातील यवतमाळ जिल्हा आदिवासी बहूल जिल्हा म्हणून ओळखला जातो. यवतमाळ जिल्ह्यातील पांढरकवडा (केळापूर), झरी जामणी, आर्णी, राळेगाव, हे तालुके आदिवासी बहूल तालुके अहेत. पांढरकवडा तालुक्यामध्ये प्रामुख्याने गोंड, कोलाम, परधान, आंध, पारधी इत्यादी आदिवासी जमाती आहेत. या जमातींच्या बोली भाषा आहेत. प्रस्तुत शोधनिबंधात पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमातीच्या 'कोलामी' या बोली भाषेचा विचार केला आहे.

संशोधनाची उद्दिष्ट्ये

प्रस्तुत शोधनिबंधाच्या अनुषंगाने पुढील उद्दिष्ट्ये समोर ठेवली आहेत.
1) पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासींच्या बोलींपैकी कोलामी बोलीचा अभ्यास होणे.
2) पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासींच्या बोलींचे स्वरूप आणि व्याप्ती लक्षात घेणे.
3) आदिवासींच्या बोली भाषांमधून त्यांच्या संस्कृतीविषयी जाणून घेणे.
4) आदिवासींच्या बोली भाषांचे सौंदर्यशास्त्र अभ्यासणे.
5) आदिवासींच्या बोली भाषेतून व्यक्त होणारी सामाजिकता अभ्यासणे.

तथ्य संकलन

प्रस्तुत शोधनिबंधाकरिता लिखित साहित्य आणि त्याचप्रमाणे मौखिक बोलींचे शब्दांकन करून तथ्य संकलन केले आहे.

गृहीतकृत्ये
1) आदिवासींच्या बोली भाषांतून मानवी जीवनमूल्ये वर्धित होतात.
2) आदिवासींच्या बोली भाषेतून सामाजिक ऐक्याचे दर्शन घडते.
3) आदिवासींच्या बोली भाषांतून त्यांच्या संस्कृतीचे अवलोकन होते.
4) आदिवासींच्या बोलींच्या अध्ययनातून विविध प्रतिमांचा अभ्यास होतो.
5) आदिवासींच्या बोली भाषेच्या अध्ययनाद्वारे सामाजिक मूल्यांचा अभ्यास करता येऊ शकतो.

संशोधनाची आवश्यकता
भाषा ही मानवी मनाची संवेदना आहे. बोली ही संस्कृतीची वाहक असते. संरक्षकही असते. संस्कृतीच्या प्रसाराचे प्रमुख माध्यम बोलीच असते. लिपी असेल किंवा नसेल पण बोलीतील मौखिक साहित्य संस्कृती, परंपरा, जनजीवन यांचे निदर्शक असते. जगातील अनेक आदिवासींनी बोलीच्या माध्यमातून आपल्या रूढी—परंपरा, आचार—विचार, सांस्कृतिक व सामाजिक मूल्ये, विविध कलाविष्कार जोपासले आहेत.

भाषेमुळे व्यक्तीच्या सामाजिक आणि सांस्कृतिक जीवनपद्धतीचा अंदाज येत असतो. या बाबीचे महत्त्व लक्षात घेता जर संस्कृती टिकवायची असेल तर सर्वप्रथम भाषेला टिकविले पाहिजे. एखादी भाषा लुप्त होणे म्हणजे त्या समाजाचे सामाजिक आणि सांस्कृतिक अस्तित्व नष्ट होणे होय. जागतिकीकरणाच्या गतिमान प्रक्रियेच्या काळात आपण आपल्या बोली भाषा टिकवून ठेवण्याची गरज आहे. या जाणिवेसह खरेतर भारतीय सांस्कृतिक जिवनाचे विविध पैलू समजून घेण्यासाठी बोलींच्या अभ्यासाची नितांत आवश्यकता आहे.

भाषेचा सामाजिक अनुबंध
कोणतीही भाषा सामाजिक उत्कर्षाच्या दृष्टीने अत्यंत महत्त्वाची असते. त्याप्रमाणे आदिवासींची बोली भाषा आपल्या समाजाच्या उत्थानासाठी आणि उत्कर्षासाठी महत्त्वाची आहे. भाषेमुळेच सामाजिक अनुबंध टिकून असतात. तिच्यातील समाजाप्रती असलेली अनुबंधाची नाळ अगदी खोलपर्यंत रूजली असते. म्हणूनच भाषा समाज निर्मितीचं काम करते आणि भाषेमुळेच संस्कृती टिकून राहते असे म्हटले जाते. माणसं जोडण्याची ताकद केवळ भाषेतच आहे. आपल्या भाव—भावना, वेदना—संवेदना भाषेतुनच अभिव्यक्त करता येतात. म्हणूनच भाषा ही मानवी जीवनातील महत्तम आविष्करण होय असे म्हटल्या जाते.

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासींच्या वस्त्या
महाराष्ट्रातील पांढरकवडा तालुका हा आदिवासी बहूल तालुका असल्याचे सुरूवातीलाच सांगितले आहे. पांढरकवडा तालुक्यात लहान मोठी एकूण 141 गावं आहेत. अशा गावांना लागून आदिवासींच्या वस्त्या आहेत. आदिवासींच्या वस्त्यांना 'पोड' असे म्हटल्या जाते. पांढरकवडा तालुक्यात घनमोड, डागाडी, वांजरी, मांडोळी, ताडउंबरी, कोंढी, सुसरी, पेंढरी, मारेगाव वन, नागेझरी, मांगुर्डा, घुबडी, चनाखा, आकोली, निमनी, खोडपाखंडी, टेंभी, रोहपट, लिंबादेवी, कटली बोरगाव, गवराई, कारेगाव, अडकोली, खैरी, डोर्ली, मजरा, तातापूर, वडवाट, हिवरी, येडद, वेडद, सुरदेवी इत्यादी ठिकाणी आदिवासींच्या वस्त्या अथवा पोड आहेत.

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमाती व त्यांच्या बोली भाशा
पांढरकवडा तालुक्यात गोंड, कोलाम, परधान, आंध, पारधी इत्यादी आदिवासी जमाती आहेत. त्यांच्या स्वतंत्र बोली भाषा आहेत. गोंड जमातीची गोंडी, कोलाम जमातीची कोलामी, परधान जमातीची परधानी अशा नावाने या बोलींची ओळख सांगितली जाते.

पांढरकवडा तालुक्यातील कोलाम जमातींचे लोकजीवन
पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासींचे लोकजीवन अत्यंत साधे आहे. कोलाम जमातीचेही जीवनमान असेच साधारण आहे. ह्या लोकांचा मुख्य व्यवसाय शेती आणि शेत मजुरी आहे. काही लोक भाड्याने (मक्ता) शेती करतात. काही लोक जंगलानजिकच्या जमिनिवर शेती करतात.

स्त्रियांची राहणी साधी आहे. काही स्त्रिया अजुनही पारंपारिक पेहरावात असतात तर काही स्त्रिया आधुनिक पेहराव करतात. वयस्क स्त्रियां आजही पारंपारिक आभुषणे वापरतात. काही स्त्रियां चांदीचे दागदागिणे वापरतात. या चांदीच्या अलंकारावरून त्यांच्यातील कलात्मक आवडनिवड लक्षात येते. स्त्रियां सुद्धा पुरूषांबरोबर शेतीवर काम करतात. एकूणच पोडांवरील आदिवासी जमातींचे राहणीमान हे अत्यंत साधे आहे.

जागतिकीकरणाने अवघ्या विश्वाला व्यापले आहे. जागतिकीकरणाचा परिणाम सर्वच घटकांवर झाला आहे. तसा तो आदिवासी जमातींवर देखिल झाल्याचे जाणवते. परिवर्तनाच्या प्रक्रियेत आता आदिवासींमध्ये देखील काही प्रमाणात बदल घडताना दिसून येत आहेत. त्यांच्यात शिक्षणाचे प्रमाण वाढत आहे. ज्यांनी शिक्षण घेतले अशा लोकांचे राहणीमान काही प्रमाणात उंचावले आहे. काही लोकं हळूहळू शहरांकडे वळली आहेत. अशा सर्व बदलत्या परिस्थितीमध्ये सुद्धा पोडांवर राहणाऱ्या आदिवासी जमातींनी आपला सामाजिक आणि सांस्कृतिक वारसा बोलीतून कायम राखला आहे.

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासींच्या लोककला
पांढरकवडा तालुक्यातील पोडांवर राहणाऱ्या आदिवासी जमातींनी आपली एक कला संस्कृती जोपासली आहे. 'नृत्य' हा आदिवासी जमातींचा अत्यंत लोकप्रिय कलाप्रकार आहे. आदिवासींचे 'दंडार नृत्य' हे लोकनृत्य म्हणून अत्यंत प्रसिद्ध आहे. 'दंडार नृत्य' म्हणजे आदिवासी जमातींचा सांस्कृतिक ठेवा होय. वेगवेगळी आभुषणे परिधान करून वेगवेगळ्या वेशभूषा घेवून स्त्रियां आणि पुरूष 'दंडार' नाचतात.

विविध प्रकारच्या विषयांवरील गीतांवर दंडार नृत्य करतात. गावबांधणीच्या उत्सवात हे लोक दंडार नृत्य करतात. चावडीपुढे गोलाकार फिरून नृत्य चालत असते.

गावबांधणी, होळी, दिवाळी, पोळा, फुलझाडणी इत्यादी सण–उत्सवाच्या वेळी आदिवासींच्या लोककलांना उधाण आलेले असते. संपूर्ण वस्तीच्या वस्ती या उत्सवात आपल्यातील कलांची उधळण करतात. गाण्याची विशिष्ट लय आणि डफडी, ढोलांच्या जोरदार ठेक्यावर सारे झिंगून जातात. कोलाम जमातीच्या जीवनातील हा आनंदोत्सव म्हणजे त्यांच्या सांस्कृतिक मूल्य जाणिवांचा उत्सव असतो असे म्हणावेसे वाटते.

काही लोकांनी वेगवेगळी चित्र काढून चित्रकलेला जोपासले आहे. स्त्रियांच्या हातून निघणाऱ्या रांगोळीच्या विविध नक्षी ह्या चित्रकलेचा उत्तम आविष्कार आहे. निसर्गातील वेगवेगळ्या साधनांचा वापर करून या आदिवासी जमातींनी विविध कलाकृतींना जन्मास घातले आहे. आजच्या आधुनिक काळातही आदिवासींच्या काही लोककला डौलाने उभ्या आहेत.

कोलाम जमातीची लोकगीते

आदिवासींची लोकगीते हा एक अत्यंत महत्त्वाचा सांस्कृतिक ठेवा आहे. आदिवासी जमातीतील लोकांचे राहणीमान, त्यांची घरे, घरातील सामानसूमान, त्यांचे विवाह, काम–धंदा, खान–पान, सणवार व उत्सव यांच्यातील कलाकुसर या लोकगीतांतून दिसून येते. आदिवासी लोकगीतांतील भावना मनाला स्पर्शून जातात. लोकगीतातील भावार्थ समाज जीवनातील संपूर्ण चित्रण साकारते.

कोलाम जमातीमध्ये 'मोहडोंबरी' या सणाला फार महत्त्व आहे. हे लोक या सणाची मोठ्या आतुरतेने वाट पाहात असतात. या भावनेचे प्रतिक ह्या लोकगीतांतून व्यक्त होते. कोलामी भाषेतील हे एक संवाद गीत आहे.

कोलामी भाषेत–

स्त्रिया : सावडी बोद्देन तानी केरी केरी?
पुरूष : तोल्लीने बुरी आंडा ।।

मराठी अनुवाद–

स्त्रिया : चावडीपुढील अंगणात कशाचा गलबला?
पुरूष : मोहडोंबरी आहे उद्याला ।।

आदिवासी जमातीमध्ये 'गावबांधणी' हा मोठा सण मानला जातो. देवी–देवतांची पुजा केली जाते. परंपरागत नृत्य केले जातात. रात्रभर नाच गाण्यांचा कार्यक्रम चालत असतो. या संदर्भाचे हे एक गीत आहे.

कोलामी भाषेत–

माहुरता देवी तांदुन वात्तिना तांदुन तोदा?
बारा महिनेला पुजा तिने वात्तिन ।

आऊरा पिलाकुल इउरा बालाकुल
तांदुंग कुळतेरा तांदुंग तोदा?
सात्ती ओलेंग वात्तेव ।
मराठी अनुवाद–

माहुरची देवी कशाला नि कशाला नाही?
बारा महिन्यांची पुजा एकदम घ्यायला
त्या गावच्या बायापोरी, या गावची पोरेबाळे
कशाला जमली नि कशाला नाही?
गावबांधणी पाहायला जमली ।

कोलामी बोली भाषेतील अशी लोकगीते म्हणजे आदिवासींचा सांस्कृतिक वारसाच म्हणावा लागेल. आदिवासींची लोकगीते प्रामुख्याने त्यांच्या सामुहिक कार्यक्रमात गायली जातात. त्यामुळे त्यांच्यातील व्यक्तीगत भावना समुहरूप होऊन जाते. अर्थातच समुहाने आनंद घेण्याचा आणि समुहाने आनंद देण्याचा आदिवासी लोकगीतांचा हेतू असल्याचे समजते. 'सामाजिक समते'चे दर्शन यातून घडते. आदिवासींच्या लोकगीतांतून स्त्री–पुरूष समानतेच्या संस्कृतीचा प्रत्यय येतो.

आदिवासी जमातींची एक आगळीवेगळी वैशिष्ट्यपूर्ण अशी स्वतंत्र संस्कृती या भागात नांदते आहे. आदिवासी लोकगीतातील स्त्रीजीवनाचा स्वतंत्र उद्‌घोष त्यांच्या अनुभूती व अभिव्यक्तीत पहावयास मिळतो. त्यांच्या लोकगीतांमधून व लोकनृत्यांमधून मानवी जीवनमूल्यांचे व मानवी संस्कृतीचे आदर्शवत दर्शन घडते. आदिवासींचे लोकगीत त्यांच्याच लोकजीवनातून आविष्कृत झाले असल्यामुळे ते सर्वसामान्य लोकांच्या संवेदन मनावर जाणिवांचे पैलू कोरते असे म्हणावेसे वाटते.

आदिवासी लोकगीतांची वैशिष्ट्ये

आदिवासींच्या लोकगीतांचा महत्त्वाचा विशेष त्यांच्या काव्यात्मकतेत आहे. लोकगीतांच्या पारंपारिक प्रेरणा मुळात सामाजिक

स्वरूपाच्या आहेत. व्यक्ती आणि समाजजीवनावर त्या आधारित आहेत. स्त्री जीवनाचे अनेक विशेष त्यात प्रतिबिंबित झालेले आहे. त्यातील भावविश्व तर रम्य आणि सौंदर्यसंपन्न आहे. भावनांचा सहजरम्य आविष्कार हे देखिल या लोकगीतांचे एक वैशिष्ट्य आहे.

लोकगीतांची रचना, कल्पनाविलास, शैलीविचार, सौंदर्य आणि भाषा यादृष्टीनेही लोकगीते अभ्यासनीय आहेत. लोकगीतांची भाषा दैनंदिन जीवनातील असल्यामुळे ती नेहमी जिवंत वाटतात. त्यामुळे त्यातून व्यक्त होणारे जीवनानुभव एक आगळावेगळा प्रत्यय देतात. आदिवासी जमातींमध्ये त्यातल्या त्यात स्त्रियांमध्ये शिक्षणाचे प्रमाण कमी आहे. अशा लोकांनी हे लोकवाङ्मय जतन करून ठेवले आहे. आदिवासींची लोकगीते त्यांच्या बोलीभाषेतून साकारली असल्यामुळे त्याचे विशेषत्व वेगळेच आहे.

विविधतेने नटलेल्या आदिवासींच्या लोकगीतांची काही ठळक वैशिष्ट्ये पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

1) शब्दपंक्ती, धृपद, कडवे इत्यादी घटकांनी हा लहानसा पदबंध गीताने साकारला असतो.
2) गीतातील भावनानुभव हे आदिवासींच्या लोकगीतांचे विशेष वैशिष्ट्य आहे.
3) आदिवासींच्या लोकगीतांमध्ये शब्दप्रतिकांची प्रतिमासृष्टी विशेष लक्षणीय असते.
4) शब्द, संगीत, आणि नृत्य मिळून बनलेली ही लोकगीते एक संमिश्र कला आहे.
5) या लोकगीतांवर स्त्री–पुरूष सामुहिकरित्या नृत्य करीत असतात त्यामुळे ही लोकगीते सामाजिक समतेचा संदेश देणारे ठरतात. हा विशेष या लोकगीतांतून दिसून येते.

कोलामी बोली

'कोलाम' ही जमात यवतमाळ जिल्ह्यात प्रामुख्याने राहणारी जमात आहे. महाराष्ट्रात विदर्भातील यवतमाळ आणि चंद्रपूर जिल्ह्यात, मराठवाड्यात नांदेड आणि उस्मानाबाद जिल्ह्यात आणि काही प्रमाणात वर्धा आणि अमरावती जिल्ह्यात कोलाम जमात आढळते. यवतमाळ जिल्ह्यातील पांढरकवडा तालुक्यामध्ये ही जमात अधिक प्रमाणात आहे. कोलामांच्या वस्तीला 'कोलाम पोड' असे म्हणतात. गावातील चावडीवर यांचे बरेच कार्य पार पडत असते. 'गावबांधणी' हा त्यांचा सर्वात मोठा पारंपारिक उत्सव आहे.

कोलामांची जी बोलीभाषा आहे तिला 'कोलामी' असे म्हणतात. कोलामी बोलीमध्ये तेलगु व कन्नड भाषेतील काही शब्द आढळतात. कोलामी भाषेची माहिती सर्वात आधी ग्रियर्सनने शब्दबद्ध केली. परंतु ती अगदी तोकडी असल्याचे म्हटले जाते. हेग वुलस्ली यांनी इ. स. 1897 मध्ये कोलामी व गोंडी या बोलीतील शब्दांची तुलना करणारे अल्प लेखन केले. इ. स. 1940 मध्ये सेतू माधवराव पगडी यांनी कोलामी भाषेचे लहानसे व्याकरण छापले. इ. स. 1951 च्या दरम्यान ऑक्सफोर्ड विद्यापीठाचे प्रा. ब्युरो व भट्टाचार्य यांनी कोलामी भाषेचे शब्द संग्रहन केले. इ. स. 1955 साली डॉ. एम्येन्यू यांचा कोलामी भाषेवरचा प्रबंध लंडन येथून प्रकाशित झाला. कोलामी भाषेसंबधीचे हे सर्व लेखन इंग्रजीमध्ये आहे. महाराष्ट्राच्या विविध भूभागावरील या जातीजमातींच्या बोलीचा त्या त्या परिसरातील बहुजनांच्या बोलींशी काही प्रमाणात संपर्क आल्यानंतर त्यांच्यात परिवर्तन झाले असण्याची शक्यता आहे.

कोलामी बोलीतील काही उदाहरणे

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमातींच्या दैनंदिन जीवनातील कोलामी बोलीतील काही उदाहरणे येथे देत आहो.

कोलामी	: आन आलिनी मांग सुलात.
मराठी	: मी सकाळी झोपेतून उठलो.
कोलामी	: आन आलिनी इरोळात.
मराठी	: मी सकाळी आंघोळ केली.
कोलामी	: आन आलेनी सुलत्ना चहा उनात.
मराठी	: मी सकाळी उठून चहा पिलो.
कोलामी	: आन कोंढी ईदे उदतेन अंडात.
मराठी	: मी कोंढी या गावचा आहे.
कोलामी	: आमे कुटूंबतेग सहा लोकूर अंडात.
मराठी	: माझ्या कुटूंबात सहा सदस्य आहेत.
कोलामी	: आमे बांत वेगाळ कान.
मराठी	: माझे वडील शेती करतात.
कोलामी	: आयातीन हैल्डल जोडी अंडात.
मराठी	: माझ्याजवळ बैलजोडी आहे.
कोलामी	: निव नेनेंत काळजी काकूर.
मराठी	: तुम्ही शरीराची काळजी घ्या.
कोलामी	: आनुंग ईरोड वाद.
मराठी	: मला पोहता येते.
कोलामी	: इम्ये बालांन शिक्षण कारपूर.
मराठी	: आपल्या मुलांना शिक्षण शिकवा.
कोलामी	: आनूंग साधा कपडाला तोडेंग आवडीला.
मराठी	: मला साधे कपडे घालायला आवडते.

कोलामी	: आनूंग वेगाळ काकेंग आवडीला.
मराठी	: मला शेती करायला आवडते.
कोलामी	: आदिवासी लोकूर दंडार येंदार.
मराठी	: आदिवासी लोकं दंडार नाचतात.
कोलामी	: डुड्डीगजिर रेंग आळाळ.
मराठी	: रंगपंचमीचा रंग खेळतात.
कोलामी	: आन आवय कबड्डी आडे शकीला.
मराठी	: मी चांगल्याप्रकारे कबड्डी खेळू शकतो.
कोलामी	: झेंडूने फुल ओवय कागकात.
मराठी	: झेंडूचे फुल चांगले दिसते.
कोलामी	: आने पोलीस येराका इच्छा अंडात.
मराठी	: माझी पोलीस व्हायची इच्छा आहे.
कोलामी	: कविता देररोज शाळांग सांतून.
मराठी	: कविता दररोज शाळेत जाते.
कोलामी	: सुरज कबड्डी ओवयं आळान.
मराठी	: सुरज कबड्डी चांगल्याप्रकारे खेळतो.
कोलामी	: शिक्षण सेबूंग आवश्यक अंडात.
मराठी	: शिक्षण सर्वांना आवश्यक आहे.
कोलामी	: अनुंग इंदार तोरेन अंडात.
मराठी	: मला दोन भाऊ आहे.
कोलामी	: फुल सेबूंग आवडीला.
मराठी	: फुले सर्वांना आवडतात.
कोलामी	: वेगाळतेंग पीक पाडांत.
मराठी	: शेतात पीक पिकते.
कोलामी	: आन गवराई ईदे उदतेन अंडात.
मराठी	: मी गवराई या गावचा आहे.
कोलामी	: आन बगीच्यात दररोज तिरगेन सात.
मराठी	: मी बगीच्यात रोज फिरायला जातो.
कोलामी	: दिवाळी वर्षात ओको जोप वाद.
मराठी	: दिवाळी वर्षातून एकदाच येते.
कोलामी	: राजाकनेत येल्लाद बाला जन्मीलतेन.
मराठी	: राजाच्या घरी मुलगा जन्मास आला.
कोलामी	: 1947 तेंग भारत स्वतंत्र येद्दीन.
मराठी	: 1947 मध्ये भारत स्वतंत्र झाला.
कोलामी	: आमद लाकडेन ओवाडान.
मराठी	: तो लाकूड फोडत होता.
कोलामी	: पेनिंग वुराम वात्ती.
मराठी	: नदीला पूर आला.
कोलामी	: आम्नेवान वेगाळून सान.
मराठी	: माझे बाबा शेतात जातात.
कोलामी	: आने यल्ला काम कातूंन.
मराठी	: माझी आई घरकाम करते.
कोलामी	: आन वेगाडून सात.
मराठी	: मी शेतात जातो.
कोलामी	: आने तारेन दहावित कारपाडांन.
मराठी	: माझा भाऊ दहावित शिकतो.
कोलामी	: मुरूरते वाना वाद.
मराठी	: पावसाळ्यात पाऊस पडतो.
कोलामी	: सिते खूप वाना वांतीन.
मराठी	: रात्री खूप पाऊस पडला.
कोलामी	: आमे ऐकात आते अंडात.
मराठी	: आमच्या घरी कुत्रा आहे.
कोलामी	: भीमा पुस्तक वाचोपा अंडात.

मराठी	: भीमा पुस्तक वाचत आहे.
कोलामी	: गुटेल गेटेंग मिया अंडात.
मराठी	: गाई रानात चरत आहेत.
कोलामी	: खुटेताक खुटेल मी पाडांत.
मराठी	: गुराखी गाई चारत आहे.
कोलामी	: आनुग कारापना मुत शेराकाद अंडात.
मराठी	: मला शिकून पुढे जायचे आहे.
कोलामी	: आमे उर निर्मलग्राम अंडात.
मराठी	: माझे गाव निर्मलग्राम आहे.
कोलामी	: शिक्षण ईदे खेडपाकनेत पाल अंडात.
मराठी	: शिक्षण हे वाघीणीचे दुध आहे.
कोलामी	: पेनी मेरा झुळझुळ सिल्लका अंडात.
मराठी	: नदीकाठी झुळझुळ नाला आहे.
कोलामी	: बालाकूल पेनीत हिरोकांडार.
मराठी	: मुले नदीत आंघेळ करीत आहे.
कोलामी	: घेट हिरवोट अंडात.
मराठी	: जंगल हिरवेगार आहे.
कोलामी	: मास्तर आमून नवीन पाठ कारापतेन.
मराठी	: शिक्षकांनी आम्हाला नवीन पाठ शिकविला.
कोलामी	: मानवे ऐलात पेन्डोली अंडात.
मराठी	: मामाच्या घरी लग्न आहे.
कोलामी	: माकुलूंग इरनेत आवश्यकता अंडात.
मराठी	: झाडांना पाण्याची आवश्यकता आहे.
कोलामी	: वेगळते मुडाखेम आवश्यकता अंडात.
मराठी	: शेतात मजुरांची आवश्यकता आहे.
कोलामी	: आम्मे उरतेंग हातपंप अंडात.
मराठी	: माझ्या गावात हातपंप आहे.
कोलामी	: आम्मे उरता लोकसंख्या 500 अंडात.
मराठी	: माझ्या गावची लोकसंख्या पाचशे आहे.
कोलामी	: ईर ईद जीवन अंडात.
मराठी	: पाणी हेच जीवन आहे.
कोलामी	: सेवजेन खेरे मुळतात पाहिजे.
मराठी	: प्रत्येकाने खरे बोलले पाहिजे.
कोलामी	: वडीलधाऱ्याक आसनेत मान इटांत पाहिजे.
मराठी	: वडीलधाऱ्या माणसांचा मान राखला पाहिजे.

कोलामी बोलीतील प्रतिमासृष्टी

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमातीच्या कोलामी या बोलीतील प्रतिमासृष्टी मनाला मोहून टाकणारी आहे. या बोली भाषांमधून निसर्ग सौंदर्याच्या वेगवेगळ्यां निसर्ग प्रतिमा साकारल्या आहेत. विविध प्रकारची झाडे, फुले, वेगवेगळे पक्षी आणि प्राणी, खळखळ वाहणारे झरे अशाप्रकारच्या निसर्गप्रतिमां सौंदर्यसृष्टीशी आपणास एकरूप करतात. गाय, बैल, म्हैस, बकरी आणि इतर पाळीव प्राण्यांच्या प्रतिमा आदिवासींच्या शेती व्यवसायाची ओळख करून देतात. सोबतच त्यांच्या पारंपारिक रितीरीवाजाचा परिचय घडवतात. 'पेनी मेरा झुळझुळ सिल्लका' म्हणजे 'नदीकाठी झुळझुळ नाला' ह्या प्रतिमेतील नाला म्हणजे ओढा हा झुळझुळ विशेषणाने अधिकच खळखळून प्रवाहित होतो.

लोकजीवनाचा आविष्कार करणाऱ्या आदिवासी बोलीतील प्रतिमासृष्टी आकर्षक, नयनरम्य आणि अर्थपूर्ण आहे. यातील प्रतिमा लोकजीवनातील असल्यामुळे लोकजीवनातील अनुभवांची परंपरा या प्रतिमांच्या मागे असल्याचे लक्ष्यात येते.

अलिकडच्या बदलत्या काळाचे संदर्भ लक्षात घेता आदिवासीतील शिक्षित लोकांनी शैक्षणिक क्षेत्रातील प्रतिमांना जगासमोर मांडण्याचा प्रयत्न केला आहे. आदिवासी जीवनाच्या क्षितिजावर उजाळलेल्या अशा प्रतिमां आदिवासींचे समाजजीवन प्रकाशमान करू पाहात आहे.

आदिवासी बोलींचे सौंदर्यशास्त्र

कोणत्याही कलाकृतीत त्या त्या कलेच्या माध्यमांची, त्यातील विशुद्ध संवेदनांची लयबद्धता असते. ही लयबद्धता म्हणजेच सौंदर्य. कोलामी या बोलीतील सौंदर्याचा विचार करता या बोलींचे सौंदर्य मोहून टाकणारे आहे. या बोलीतील गेयता आणि लय हे खरोखरच या बोलींच्या सौंदर्यातील विशेष अंग वाटतात. बोलीला व्याकरणिक अंगानी न बघता तिच्यातील गोडवा आणि आपलेपणाची जाणीव या नजरेतून

बघितल्यास या बोलीच्या सौंदर्यशास्त्राची प्रचिती येते. मुक्तछंदातील बोली ही लोकजीवनातून आलेली असल्यामुळे त्यातून बोलीसह लोकजीवनातील सौंदर्याचा प्रत्यय येतो.

थोडक्यात सांगायचे म्हणजे बोली बोलणाऱ्या जमातींची विशिष्ट संस्कृती, त्यांची जीवनप्रणाली, विशिष्ट कला, कलाविष्कार, चित्रशैली, संगीत, गाणी, कथा, नृत्य, विविध वाद्ये इत्यादी. अशाप्रकारच्या सौंदर्यस्थळांनी आदिवासींच्या बोलींचे सौंदर्य अधिक फुलविलेले आहे, असे म्हणावेसे वाटते.

समारोप

कोणतीही भाषा ही सतत बदलत जाणारी अशी प्रवाही स्वरूपाची व्यवस्था असते. भाषा ही स्थिर, एकरूप, सर्वत्र सर्वकाली सारखी असल्याचे कधीही आढळून येत नाही. भाषेतील घटक हे काळाच्या ओघात संथपणे नैसर्गिकरित्या आणि अंतर्गत कारणांनी बदलत जातात. यामध्ये काही बाह्य कारणांची भर पडून एकाच विस्तृत प्रदेशात बोलली जाणारी भाषा कालांतराने विविध रूपे धारण करीत असते. दर दहा कोसावर भाषा बदलते असे म्हटल्या जाते. परंतु वर्णनात्मक भाषाविज्ञानाच्या दृष्टिकोनातून व्यक्तिगणिक भाषा बदलते. भाषेच्या अभ्यासाची खरी सुरूवात बोलीपासून होते असे काही भाषावैज्ञानिक म्हणतात. म्हणजेच बोली ही भाषेतील अत्यंत महत्त्वाची भूमिका साकरत असते असे लक्षात येते.

महाराष्ट्रातील पांढरकवडा तालुका हा आंध्रप्रदेशला लागून असलेला सिमावर्ती तालुका आहे. त्यामुळे या परिसरातील आदिवासींच्या बोलींमध्ये तेलगु भाषेतील काही शब्द येतात. तसेच मराठी भाषेतीलही काही शब्दांचा वापर होताना दिसून येतो.

भाषेतून घडून येणारे नैसर्गिक परिवर्तन आणि भाषेवर संस्कार करणारे सामाजिक घटक यांच्या संयोगातून बोलीची निर्मिती होत असते. त्यामुळे बोलीमध्ये सामाजिक मूल्ये, संस्कार मूल्ये, सौंदर्यमूल्ये ही नैसर्गिकरित्या अंतर्भूत असल्याचे समजून येते. बोली हे दैनंदिन व्यवहाराचे साधन असल्यामुळे त्या त्या समाजगटाच्या आणि त्या त्या प्रदेशाच्या दैनंदिन व्यवहाराच्या गरजेनुसार त्या त्या बोलीचे स्वरूप घडत असते. त्यामुळे जिवंतपणा, परिणामकारकता, उत्स्फूर्तता, अनौपचारिकता, स्वाभाविकता, सामाजिकता हे विशेष बोलीच्या ठिकाणी आढळून येतात.

सारांश, पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमातीच्या कोलामी या बोलीने त्या जमातीच्या सामाजिक आणि सांस्कृतिक मूल्यांची जोपासना करून आपली संस्कृती कायम राखली आहे. या बोलीतून सम्यक अशी सौंदर्य भावना अभिव्यक्त होताना दिसते. सामाजिक समतेसह स्त्री–पुरूष समानतेचे दर्शन घडविणाऱ्या ह्या बोली म्हणजे मानवी संवेदनांचा उत्स्फूर्त आविष्कार होय असे म्हणावेसे वाटते.

निष्कर्ष

पांढरकवडा तालुक्यातील आदिवासी जमातीच्या कोलामी बोलीचे अध्ययन करताना पुढे येणारे निष्कर्ष पुढीलप्रमाणे सांगता येतील.

1) तालुक्यातील कोलामी बोलीने त्या जमातीची सांस्कृतिक परंपरा कायम राखली आहे.
2) ही बोली लोकजीवनातून आल्यामुळे तिच्यातील संवेदन जाणिवा जिवंत वाटतात.
3) या बोलीतून त्यांच्यातील सामाजिक ऐक्यासह स्त्री–पुरूष समानतेची आदर्श परंपरा लक्षात येते.
4) कालसापेक्ष आणि नैसर्गिक बदलानुसार या बोलीवर परिणाम होऊन तिच्यात इतर भाषेतील शब्दांची सळमिसळ झालेली दिसून येते.
5) या बोलीमधून सामाजिक, सांस्कृतिक, शैक्षणिक, सौंदर्य इत्यादी मानवी जीवनमूल्यांचे आविष्करण होताना दिसते.

संदर्भग्रंथ सूची

1) गारे डॉ. गोविंद : आदिवासींचे प्रश्न आणि परिवर्तन, अमृत प्रकाशन, औरंगाबाद, प्रथम आवृत्ती, 1994.
2) तुमराम डॉ. विनायक : आदिवासी साहित्यः स्वरूप आणि समीक्षा, विजय प्रकाशन, नागपूर, प्रथम आवृत्ती, 1994.
3) भाऊ मांडवकर : आदिवासी, सेवा प्रकाशन, अमरावती, 9 ऑगस्ट 1997.
4) भाऊ मांडवकर : आदिजन, सेवा प्रकाशन, अमरावती, 15 ऑगस्ट 1997.
5) मांडे डॉ. प्रभाकर : भारतीय आदिवासी विकासाच्या समस्या, गोदावरी प्रकाशन औरंगाबाद, प्रथम आवृत्ती, 2003.
6) मुनघाटे डॉ. प्रमोद : आदिवासी मराठी साहित्य स्वरूप आणि समस्या, प्रतिमा प्रकाशन, पूणे, 2007.
7) गावित डॉ. माहेश्वरी : महाराष्ट्रातील आदिवासी मराठी साहित्यः एक शोध,दास्ताने प्रकाशन, पुणे, 2008.
8) हिवाळे डॉ. अलका : आदिवासी लोकगीतांतील स्त्री जीवन, कैलाश पब्लिकेशन्स, औरंगाबाद, 2002.
9) देवगांवकर डॉ. सौ. शैलजा : आदिवासी विश्व, आनंद प्रकाशन, नागपूर, प्रथम देवगांवकर डॉ. श. गो. आवृत्ती, 2006.
10) खडसे डॉ. भा. कि. : आदिवासी समाजाचे समाजशास्त्र, हिमालया पब्लिशिंग हाऊस, मुंबई, प्रथम आवृत्ती, 1998.
11) बऱ्हाडे डॉ. काशीनाथ : कोरकू बोली, देवयानी प्रकाशन, मुंबई, पहिली आवृत्ती, 19 फेब्रुवारी 2012.
12) मालशे डॉ. स. ग. : भाषाविज्ञान परिचय, पद्मगंधा प्रकाशन , पुणे, पुंडे डॉ. द. दी दुसरी आवृत्ती, 2005.
सोमण डॉ. अंजली

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,
We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Books Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- Directory Of Research Journal Indexing
- International Scientific Journal Consortium Scientific
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- DOAJ
- EBSCO
- Crossref DOI
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database

Review Of Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.ror.isrj.org